

Вихідні дані статті: Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив: *матеріали методологічного семінару (НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології, Київ, 3 квітня 2013 року)* – С.396-406.

Полєвікова О.Б.

СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ МЕДІА-ОСВІТИ НА ХЕРСОНЩИНІ

Автор статті обґрунтовує специфіку впровадження сучасної системи медіа-освіти дошкільників на Херсонщині. Розкриває сутність концепції, особливості програми та супровідних заходів, розроблених професором Крутій К.Л. щодо забезпечення дошкільної медіа-освіти в зазначеному регіоні України.

Ключові слова: *медіа-освіта, концепція дошкільної медіа-освіти, інноваційні медіа-технології.*

Полєвікова О.Б. Специфика внедрения дошкольного медиа-образования на Херсонщине.

Автор статьи обосновывает специфику внедрения современной системы медиа-образования дошкольников на Херсонщине. Раскрывает сущность концепции, особенности программы и сопроводительных мероприятий, разработанных профессором Крутий К.Л. по обеспечению дошкольного медиа-образования в данном регионе Украины.

Ключевые слова: *медиа-образование, концепция дошкольного медиа-образования, инновационные медиа-технологии.*

Polevikova O.B. Specificity of introduction preschool media education in Kherson region.

The author of the article substantiates the specifics of the introduction about a modern system of media education for preschool children in Kherson region. The essence of the concept, features of the program and the accompanying events is revealed by the author, which is worked out by professor

Krutiy K.L. about the support of preschool media education in this region of Ukraine.

Keywords: *media education, the concept of pre-school media education, innovative media technology.*

У грудні 2012 року було прийнято «Резолюцію Європарламенту з медіа-грамотності у світі цифрових технологій», у якій чітко окреслено шлях до обов'язкового статусу медіа-освіти в усіх країнах Європейського Союзу: медіа-освіта повинна охопити всі верстви населення, включаючи дітей та молодь, ставши невід'ємною частиною навчальних програм на кожному рівні шкільного життя. До реалізації цього напряму діяльності долучилась і Україна.

Дошкільна освіта в нашій державі має чітку нормативну базу. Основні напрямки роботи з розробки та впровадження моделі медіа-освіти базуються на таких документах: Законі України «Про дошкільну освіту»; Концепції впровадження медіа-освіти в Україні (*схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150*); UNESCO [Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO. In: Education for the Media and the Digital Age. Vienna: UNESCO, 1999, p.273-274. Reprint in: Outlooks on Children and Media. Goteborg: UNESCO & NORDICOM, 2001, p.152], Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 р. за № 522.

Аналіз джерел, автори яких досліджують шляхи вдосконалення сфери освіти, дозволив з'ясувати, що проблеми інформатизації вивчалися фахівцями в різних аспектах, а саме: у контексті реформування професійної освіти відповідно до європейських вимог (В.Журавський, М.Згуровський, В.Кремень, П.Сікорський, М.Степко та ін.); розробки концептуальних засад неперервної й дистанційної „освіти без кордонів”, що спрямовані на вирішення завдань ефективності й доступності професійної освіти

(С.Гончаренко, І.Зязюн, Н.Ничкало, О.Новиков, Є.Полат, С.Сисоєва та ін.); компетентнісного підходу до професійної освіти (І.Зимня, Н.Ничкало, Ю.Татур та ін.); інформатизації освітньої діяльності (В.Биков, Р.Гуревич, М.Жалдак, Н.Морзе та ін.). Науковці відзначають недостатній рівень сформованості знань, умінь та навичок з інформаційних технологій у майбутніх фахівців. У дослідженнях Л.Босової, Ю.Горвіца, А.Горячева, О.Зворигіної, Ю.Первіна та ін. розглянуто проблеми формування інформаційної грамотності старших дошкільників, ергономічних вимог до розвивальних комп'ютерних програм для дітей і проведення занять з використанням комп'ютерної техніки. Учені наголошують на можливості вже в дошкільному дитинстві оволодіти комп'ютерними технологіями за умови, якщо комп'ютерні засоби не матимуть для дитини шкідливих наслідків їх застосування.

Цілком очевидно, що подальша трансформація дошкільної освіти так чи інакше буде пов'язана з усе більш широким використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для розвитку пізнавальних здібностей старших дошкільників, поширення кругозору. Опанування комп'ютерної грамотності на елементарному рівні – запорука успішної реалізації особистості дошкільника, тому що в галузі освіти найбільш потужно виявляє себе тенденція щодо поступової адаптації змісту інформатики по спадній лінії – від вищого навчального закладу (ВНЗ) до школи, від старших класів до початкової школи й далі до дитячого садка [1].

Аналіз філософської, психологічної й педагогічної літератури щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій і формування комп'ютерної грамотності старших дошкільників дозволив виявити низку протиріч між:

- місцем комп'ютерної техніки в житті сучасної людини, потребою у формуванні комп'ютерної грамотності й недостатнім рівнем інформаційно-комунікаційного забезпечення освітніх закладів;

– новими тенденціями в розвитку сучасної освіти, орієнтованої на широке використання комп'ютерної техніки та невідповідним рівнем підготовки педагога до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес освітніх закладів, починаючи з дошкільних установ;

– новим типом професійної діяльності педагога, орієнтованої, зокрема, на застосування інформаційно-комунікаційних технологій, та неготовністю вихователя до їх усвідомленого використання;

– неконтрольованим потоком використання розвивальних комп'ютерних програм для дітей дошкільного віку, більшість з яких не орієнтована на збереження здоров'я, відсутністю системного аналізу та неготовністю вихователів до їх систематизації й адекватної оцінки [1- 5].

Саме тому за підтримки Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОНмолодьспорту України в особі Стеценко Ірини Борисівни на базі ДНЗ №№2,4,5,9,11,20,76 м.Херсона розпочато відповідне дослідження за Концепцією медіа-освіти професора К.Л.Крутій. Згідно наказу управління освіти Херсонської міської ради за № 489 від 21.12.2013 схвалено ініціативу педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів: Херсонського ясел- садка № 2 Херсонської міської ради (зав. Гіріна А.В.), Антонівського ясел-садка № 4 комбінованого типу з логопедичними групами Антонівської селищної ради м.Херсона (зав. ЦалкоТ.А.), Херсонського ясел-садка № 5 Херсонської міської ради (зав. Тимошевська Л.В.), Херсонського ясел-садка № 9 комбінованого типу для дітей з вадами мови Херсонської міської ради (зав.Мангуплі Г.І.), Херсонського ясел-садка № 11 комбінованого типу з логопедичними групами Херсонської міської ради (зав. Консевич Л.М.), Херсонського ясел-садка №20 Херсонської міської ради (зав. Маценко Т.М.), Херсонського ясел-садка № 76 Херсонської міської ради (зав.Устимова О.В.) (далі ДНЗ) і затверджено заявку на проведення дослідно-експериментальної роботи з теми «Створення моделі дошкільної медіа-освіти»

Головними чинниками даної Концепції дошкільної медіа-освіти визначено: сприяння формуванню медіа-імунітету підрастаючої особистості, який робить її здатною протистояти агресивному медіа-середовищу, формування та розвиток навичок критичного мислення як механізму медіа-грамотності, розвиток здатності до медіа-творчості для самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, різних аспектів медіа-культури. Концепція визначає умови впровадження дошкільної медіа-освіти, а саме: удосконалення нормативно-правової бази взаємодії мас-медіа та дошкільної освіти; забезпечення готовності фахівців дошкільної освіти до розв'язання медіа-освітніх проблем і суперечностей, що потребує перебудови звичних організаційних форм роботи з дітьми дошкільного віку; удосконалення змісту і форм підвищення кваліфікації педагогів, зорієнтованих на випереджувальне ознайомлення з медіа-освітніми інноваціями; якісне програмно-методичне та інформаційне забезпечення, зокрема створення спільних інформаційних ресурсів, забезпечення роботи віртуальних медіа-освітніх груп і мультидисциплінарних конференцій, створення та адміністрування тематичних медіа-освітніх сайтів; здійснення спільних наукових проєктів, проведення круглих столів, міжвідомчих семінарів і вебінарів, конференцій, фестивалів з дошкільної медіа-освіти тощо. Запорукою подальшого ефективного розвитку інформаційної культури дошкільника може стати залучення вихователів, фахівців із інформаційних технологій до проведення спільних заходів, ознайомлення з програмами і проєктами некомерційних громадських організацій, операторів мобільного зв'язку, об'єднань батьків та вихователів, або лише батьків у спільну Асоціацію.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали теоретичні положення про сутність інформаційної культури суспільства (А.Барцель, М.Кастельс, Е.Тофлер); дослідження з системного аналізу педагогічних явищ і процесів (Б.Гершунський, В.Краєвський, В.Кремень, В.Садовський, А.Урсул); наукові положення про роль діяльності в становленні й розвитку

особистості (Л.Виготський, П.Гальперін, О.Леонтьєв, С.Рубінштейн), ідеї використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі дитячого садка та можливості формування комп'ютерної грамотності в дітей (Ю.Горвіц, А.Горячев, О.Зворигіна, В.Моторін, С.Новосьолова, І.Пашеліте, С.Пейперт, Ю.Первін, Т.Поніманська); основні положення законодавчих та нормативних документів про освіту, зокрема Закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про Національну програму інформатизації”, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [1- 4].

Метою дослідження є: прискорення передачі новітньої інформації з прогресивних медіа-технологій і впровадження їх в освітній процес дошкільних навчальних закладів; формування навичок використання медіа-технологій педагогами ДНЗ; оволодіння практичними вміннями і навичками створення медіа-продукції педагогами експериментальних ДНЗ, що буде в подальшому сприяти суттєвому підвищенню їхнього професійного рівня.

Визначена мета реалізується в процесі виконання таких **завдань** експерименту: підготовка педагогів до роботи в експериментальних умовах; застосування медіа-технологій; проведення теоретичних семінарів і семінарів-практикумів для педагогів ДНЗ; підвищення кваліфікації педагогів шляхом залучення всіх форм методичної роботи.

До пріоритетів, що потребують експериментального вивчення в дошкільних навчальних закладах, належать:

1) оптимізація освітнього процесу з метою збереження фізичного, психічного, психологічного, соціального та духовно-морального здоров'я дітей в медіа-середовищі;

2) розробка методичних рекомендацій і дидактичних матеріалів із ознайомлення дітей дошкільного віку з художньою літературою, довкіллям, які забезпечать успішне формування й удосконалення в дітей навичок безпечного перебування середовищі сучасних медіа-ресурсів.

Вагомим чинником для започаткування експериментально-дослідницької роботи в зазначених ДНЗ є зміна світогляду педагогічних колективів на необхідність оновлення. Необхідно провести значну роботу з підготовки методичного матеріалу, розробки планів і програм, оновленню засобів навчання, розробці і впровадженню досконалих критеріїв контролю за станом формування медіа-грамотності в дошкільників, новітніх педагогічних медіа-технологій. Для цього потрібно:

- вважати необхідним поєднання традиційних методів методичної роботи з педагогічними кадрами ДНЗ з новими пріоритетними методами активної роботи;
- упроваджувати механізми системного вивчення змін, тенденцій в медіа-освіті дошкільників, а також механізми відповідної реакції дошкільної освіти, її змістовної трансформації;
- постійно розробляти і запроваджувати в освітній процес з дітьми дошкільного віку нові методичні матеріали, оновлювати і розробляти комп'ютерні програми;
- вести постійну роботу з навчання та підвищення кваліфікації педагогів, задіяних в експериментально-дослідницькій роботі;
- забезпечити необхідні матеріально – технічні умови, з метою реалізації гнучкості змісту дошкільної медіа-освіти відповідно до сучасних потреб;
- спільною програмою діяльності ДНЗ, що є експериментальними майданчиками, передбачати створення нової навчально-методичної літератури, розробку сучасних медіа-технологій;
- удосконалювати комп'ютеризацію та інформатизацію освітнього процесу в ДНЗ.

Наукове керівництво у м.Херсоні здійснює методичний кабінет при управлінні освіти (Ільїна В.М.).

Наукові консультанти – представники професорсько-викладацького складу факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету на чолі з Петуховою Л.Є. – доктором педагогічних

наук, професором, деканом факультету дошкільної та початкової освіти, завідувачем кафедри дошкільної освіти ХДУ.

Передбачено здійснення експерименту в три етапи. Перший етап обійматиме 2013-2014 роки і матиме такий зміст:

1. Організація експериментальної діяльності з питання впровадження медіа-освіти в дошкільних навчальних закладах.

2. Підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, які працюють за експериментом, шляхом проведення 2 семінарів.

3. Нормативно-правове забезпечення експерименту: а) прийняття відповідних рішень педагогічною радою; б) розробка програми науково-дослідницької та експериментальної роботи; в) підготовка науково-теоретичного обґрунтування проблеми дослідження.

4. Розробка освітніх програм і організація експерименту з перевірки запропонованих програмових вимог для забезпечення масштабності експерименту з впровадження медіа-освіти в практику дошкільної освіти.

5. Координація зусиль учених і педагогів-ініціаторів із метою експериментального розширення медіа-освітньої практики в дошкільних навчальних закладах для всіх учасників освітнього процесу (діти, педагоги, батьки).

6. Створення матеріально-технічної бази дошкільної медіаосвіти, оснащення педагогів передовими інформаційно-комунікаційними технологіями.

7. Формування позитивної суспільної думки, а також у вихователів і батьків про необхідність упровадження медіа-освіти як підготовки дитини до ефективної взаємодії зі світом сучасних медіа.

8. Проведення семінарів-практикумів і круглих столів із питань медіа-освіти дошкільників для педагогів ДНЗ м.Херсон.

Другий етап – етап поступового укорінення дошкільної медіа-освіти й стандартизації вимог (2014-2015 роки) передбачає такі напрямки роботи:

1. Організація широкого суспільного обговорення результатів експериментального впровадження дошкільної медіа-освіти в педагогічну практику, з'ясування виявлених ризиків і ресурсів, подальше формування позитивної суспільної думки.

2. Проведення обласного семінару-практикуму з проблеми медіа-освіти дошкільника.

3. Підготовка інформаційно-методичних матеріалів, програмового інформаційно-комунікаційного забезпечення, відеотек, фонотек, інформаційних баз для методичних кабінетів дошкільних навчальних закладів, бібліотек педагогічних вищих навчальних закладів.

4. Апробація запропонованих медіа-матеріалів (методичні рекомендації, медіа-продукція тощо).

5. Подальший розвиток матеріально-технічної бази дошкільної медіа-освіти, оснащення педагогів передовими інформаційно-комунікаційними технологіями.

6. Упровадження інтегрованого курсу медіа-освіти в практику роботи дошкільних навчальних закладів.

7. Відпрацювання діагностичних методик, принципів їх аналізу, розробка анкет, тестів, інших матеріалів.

Третій етап – етап подальшого розвитку дошкільної медіа-освіти (2015-2016 роки) буде спрямовано на уведення медіа-освітньої складової в освітні програми для дітей дошкільного віку; подальший розвиток матеріально-технічної бази дошкільної медіа-освіти, оснащення педагогів передовими інформаційно-комунікаційними технологіями; розробку прикладних науково-дослідницьких тем із питань підвищення ефективності дошкільної медіа-освіти для забезпечення наукового супроводу її впровадження; підготовку методичного посібника щодо вирішення проблем реалізації дошкільної медіа-освіти; організацію моніторингу впливу інноваційних медіа-технологій та матеріалів на якість дошкільної освіти; апробацію інноваційних педагогічних медіа-технологій; підготовку наукового звіту про

результати експериментальної роботи; науково-методичне й організаційне забезпечення процесу масового впровадження медіа-освіти в дошкільні початкові заклади області на основі аналізу практичних проблем, обміну досвідом, із здійсненням відповідного психолого-педагогічного супроводу (проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції); визначення позитивних і негативних прогнозів експериментальної роботи; кількісний і якісний аналіз оцінювання результатів експерименту на основі вироблених теоретико-методологічних критеріїв.

Очікувані результати: розробка моделі дошкільної медіа-освіти; розробка і запровадження скринінг-контролю «Професійний рівень педагогів»; розробка методичних рекомендацій щодо запровадженню інноваційних медіа-технологій; створення методичного посібника з медіа дидактики; розробка моделі професійної підготовки педагогів у міжкурсовий період; розробка медіа-презентацій з різних розділів освітньої програми; узагальнення педагогічного досвіду щодо впровадження інноваційних медіа-технологій та матеріалів.

Автор Концепції моделі дошкільної медіа-освіти – Крутій Катерина Леонідівна – професор кафедри педагогічної майстерності вчителів початкової класів та вихователів дошкільних закладів Інституту педагогіки, психології та інклюзивної освіти РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м.Ялта), доктор педагогічних наук, член-кореспондент Академії менеджменту в освіті та культурі (м. Москва), член-кореспондент Петровської Академії науки і культур (м.Санкт-Петербург).

На думку автора, ознайомлення дітей дошкільного віку з медіа-продукцією повинно здійснюватися з опорою на особливості сприйняття дітьми художньої літератури і мистецтва. Це такі особливості:

- сила вражень, отриманих дітьми під час прослуховування літературного твору, перегляду мультфільмів залежить від рівня розвитку їх естетичного сприйняття, тобто від здібності сприймати художню літературу в нерозривній єдності змісту й форми;

- обмежений особистий досвід, недостатньо глибоке розуміння істотних зв'язків і стосунків іноді заважають дітям зрозуміти певні моменти сюжету й окремі образні вислови;

- підвищена емоційність спонукає до внутрішньої активності дитини під час сприйняття образів медіа-продукції;

- дошкільник ще не може визначитися зі своїми переживаннями від зовнішніх обставин, які зображено в книзі чи мультфільмі, його переживання під час слухання, його емоційне ставлення до героїв і подій часто не відповідають подіям, які зображено. Дитина не може вирватися з «полону» творів, і це пов'язано з невмінням усвідомлювати свої емоції й управляти ними;

- сприйняття творів неможливе без активної роботи уяви. Дитина молодшого дошкільного віку, слухаючи оповідання чи казку, «підтримує» героїв; дитина старшого віку є «співучасником» героя, і ця співучасть виявляється в її зовнішній діяльності (О.В.Запорожець). Ця здатність переживати в уяві є однією із суттєвих особливостей дошкільника;

- здатність дітей дошкільного віку до фантазування, до мислення. Під час читання книги чи перегляду мультфільму важливо, щоб уява не відволікала дитину від тексту чи медіа-продукції, а включалась в естетичне сприйняття, спрямовувала і поглиблювала її тощо.

Отже, в умовах медіа-середовища особливої актуальності набуває рівень розвитку медіа-грамотності всіх учасників освітнього процесу (дітей, їхніх батьків і педагогів). Реалізація положень пропонованої Концепції уможливить вирішення гострих питань щодо протистояння агресивному медіа-середовищу і його руйнівному впливу на підростаюче покоління, дозволить спрямувати позитивні можливості сучасного інформаційного середовища на розв'язання актуальних проблем дошкільної освіти. Херсонщина перебуває лише на початковому етапі цього дослідження і визначає перспективи подальших розвідок у зазначеному аспекті.

Література:

1. Дяченко С. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників: дис. ... к. пед. наук: 13.00.04. – Луганськ, 2009. – 225 с.

2. Крутий К.Л., Чернікова Л.А. Концептуальні основи створення єдиного інформаційного простору вищого навчального закладу (на прикладі Запорізького ІШПО) // Сборник научних статей І Международного образовательного форума «Личность в едином образовательном пространстве» под науч. ред. проф. К.Л. Крутий – Запорожье: ООО «ЛИПС» ЛТД, 2010. – С.284-286.

3. Робак В. Медіапедагогіка: аналіз інноваційного зарубіжного досвіду / Робак Володимир // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти: зб. наук. праць / [ред. кол.І.А. Зязюн (голов. ред.)], С.О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва та ін. – Львів: Сполом, 2002. – Вип. 8. – С. 70–92.

4. Федоров А.В., Новикова А.А. Основные теоретические концепции медиа образования // Вестник Российского государственного гуманитарного фонда. – 2002. – № 1. – С. 149-158.

5. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. – Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.